

LIBRIS

We know
books

Gabriel I. Năstase

FUNDĂTURA

Hoffman

CUPRINS

Ziță /	5
Mielu /	20
Nae /	37
Pălăria lui Tibișor /	52
Farsa /	63
Lovitura /	76
Schimbări /	86
Tase /	101
Zgribu /	118
Musafirul /	148
Milica /	158

DTP: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Tehnoredactare: Dumitriana C. Bănică
Pe copertă: Reproducere după Jean Cheller, *Margine de oraș*

© Gabriel I. Năstase
© Editura Hoffman, 2024, pentru prezenta ediție.

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL
Tel: 0740.984.910
contact@editurahoffman.ro
www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NĂSTASE, GABRIEL I
Fundătura / Gabriel I. Năstase. -
Caracal: Editura Hoffman, 2024
ISBN 978-606-46-2003-3

821.135.1

ZIȚĂ

Mahalaua Chibritului, scurtă monografie; strada Biruinței, Ziță zugravul și fiica sa Dida, rămasă însărcinată cu Mielu. Promisiunea acestuia de a o cere în pentru căsătorie, fără să deconspire prematura paternitate. Speranțele lui Ziță de a depăși propria stare socială, Mielu fiind un „om cu bani”.

Bulevardul ceva mai larg decât o stradă obișnuită, pompos botezat pe atunci, ca o ironie a sortii, Filantropia, își începea drumetia din marginașa și nu mai puțin deocheata piață a Chibritului, adevărată harababură de tarabe și dughene, înfiripată pe spațiul strâmt al unei întorsături a drumului, unde se unea cu Calea Griviței. Legenda privind nașterea Filantropiei pretinde că, fără contribuția locuitorilor acestor așezări ivite din actele de binefacere ale timpului, cu piețele lor pricâjite, n-ar fi fost de conceput și fără existența „surorii” celei mari, a Victoriei. Cele două străzi existau, ignorându-se reciproc și fiecare cu ale sale.

Ceva adevăr era aici și judecata părea fără cusur.

Desigur, ar fi fost absurd să pretinzi celor avuți să aibă milă de sărăntoci, că doar nici ei nu trăgeau speranță la asta, dar cei mai răi rămâneau aceia care pretindeau că le sunt apropiați sufletește, ca buni creștini, străduindu-se să le apere interesele și, din nenorocire, tocmai ăștia făceau politica.

Era de-a dreptul penibilă insistența cu care unii dintre cei avuți ținteau la stâlpul infamiei, fără cruțare și cu o elocință feroce, frații de tagmă cocoțați deja pe băncile ministeriale, demascându-le potlogăriile pe care le înfierau vehement în parlament sau la gazete.

Lătrau dulăii politici și se sfășiau unii pe alții fără preget pentru ciolanul unui portofoliu, până-l simțeau între fălci.

Apoi, ca și cum ar fi uitat propriile opinii, după ce-i mătrășeau pe indezirabili, trecea o vreme și dădeau de gol propriile metehne, devenind la rândul lor ținte de atac și din caruselul ăsta de bălci politic răsăreau guvernele.

Cum? Simplu! Acești cameleoni politici se înjurau reciproc și guvernau cu schimbul, având binecuvântarea sacră a Regelui, anume să le facă dreptate, preocupat el însuși de egoismul lui cras, manifestat la forma cea mai abjectă, tocmindu-și în acest scop un ministeriat care să-i administreze Domeniile Coroanei.

Să recunoaștem că dimensiunea ploconului îndreptătea o asemenea măsură.

Nu erau ei chiar destinați să fie eroi, dar câte ceva tot realizau în zgomotoasele lor tranziții de guvernare: amăgirea incorigibililor naivi care se încapățâneau să spere la mai bine și notabile spații vide în visteria și așa secătuită a țării, căci, după cum lesne se observa, timpul se scurgea același pentru amărăți, fără să le fi produs o cât de vagă ameliorare a traiului nenorocit pe care-l duceau.

Nu mai constituie un secret pentru nimeni că singurele cheltuieli de la buget se făceau exclusiv pentru consolidarea elitei sociale, pe seama celorlalți, bineînțeles! Deveniseră jenant de ridicole gălăgioasele expoze itinerante pline de

promisiuni susținute prin jurăminte, constant contrazise de realitatea care urma votului odată acaparat.

De aici și faptul că omul de rând, odată dumirit, își manifesta voința întorcându-le scârbit spatele, și lăsa în seama maternităților și cimitirelor opțiunile politice când venea vorba de urne.

Vad al unor negustori chilipirgii mărunțiți sufletește, Piața Chibrit era un loc al multor coțcari care-și vânau cu râvnă prada picată de pe la naivi și popasul unde nevoiașii făceau târguielile sau își mai clăteau gâtlejurile prăfuite pe la câte o cârciumă, mai ales în ziua de leafă.

Ceva mai jos, pe la capătul Griviței, se afla bariera orașului străjuită de podul de cale ferată care lua drumul Constanței, apoi, cât cuprindeai cu ochii, câmpul năpădit de mărăciniș și tufe pipernicite din pragul căruia se răsfirau privirii Chitila spre una din laturi, spre cealaltă, Bucureștii Noi cu Dămăroaia, mici așezări primitive de curând răsărite și încropite din țărâna aceleiași nemărginite câmpii.

Mahalaua erau un soi de „copil neajutorat” ce-și aștepta certificatul de adopțiune la „mama Capitală”, care de altfel nu avea să le fie refuzat din motive binecuvântate datorate acestei piețe a mâinii de lucru ieftine.

Spre oraș exista o poartă neînsemnată de intrare pe unde se scurgeau căruțele cu coviltir ale târgoveților și pașii înșelați ai celor veniți să-și încerce norocul atrași de șansa căpătuielii și de o ieșire către nicăieri sau pretutindeni.

Protipendada, mânăta de angoase sau interese, folosea drumul oficial, lipsit de pericole, tăiat mai spre nord în asfaltul neted al șoselei ce ducea spre Valea Prahovei, chiar pe axa drumului unde se află astăzi ridicat edificiul Casei Presei.

De aici, din piața Chibrit, Filantropia se strecura spre centru, traversând marginea de nord-vest a orașului, și târând cu sine cohorta mizeră a cocioabelor ce-i flancau laturile, ostoindu-și pribegia la adăpostul unui lung șir de falnici castani și tei, sădiți acolo să mai purifice mirosul supărător de vatră a calicimii, pe unde se arăta lumii, mai îmbunătă de existența unor construcții mai acătării.

Rostul copacilor îl aflai de cum priveai printre rărișul ultimilor arbori, pe sub coroanele cărora pășea parcă tiptil și umil bulevardul, prezentându-și omagiile, cam cârpăcite, la ușa monumentală a somptuoasei reședințe oficiale a primului dregător al țării, ridicată spre sfârșitul deceniului al patrulea în Piața Victoriei, „întru fala nepieritoare a neamului”, cum se mai spunea.

De fapt, aici era hotarul de unde începea împărăția vilcelor de huzur a lumii bune, care-și lărgea aria către centrul capitalei, unde viața căpăta cu adevărat sens.

Case mai arătoase flancau Filantropia, mai rar, dar numai spre Piața Domenii și, mai departe, spre Banu Manta aparținând clasei medii unde medici, avocați, negustori sau antreprenori erau solidari cu zona numai cu reședința și în măsura în care-și racolau clientela de prin partea locului. Excepție de la regulă făcea cartierul Steaua, construit din case tipizate cu un cat și curți individuale, locuit în majoritate de lucrători la căile ferate ce-și ipotecaseră veniturile odată cu instalarea, împreună cu familiile. În timp, povara datoriilor avea să fie preluată de generațiile ce urmau.

Așadar, prima treime a traseului bulevardului, de la Piața Chibrit, reprezenta o zonă voit sordidă. Un cordon arhitectonic unit în spatele căruia se întindeau maghernite scheletice ce sfârșeau inevitabil în șes arid de câmpie, cu

aburi rahitizați de arșița nemiloasă a verilor secetoase, cu lăstăriș fără sfârșit, bălți și stof din belșug. Apoi, pe Filantropia, în afara tramvaiului 19, care te scotea la bariera Vergului, mai circula, mai rar, și un tren de marfă. Linia acestuia, amplasată paralel cu carosabilul, ducea spre Băneasa și se termina la Domenii. Arhaica locomotivă, care pufăia parcă dându-și duhul și târând după sine povara câtorva vagoane încărcate cu colaci groși de sârmă și bare laminate din otel, aducea, la intervale regulate de timp, materiale pentru fabrica de plase și cuie a lui Iosif Feletig de lângă groapa lui Ouat. Și să te ții atunci ciopor de copii, care, într-o larmă asurzitoare, luau trenul cu asalt, de cum se pregătea de oprire pentru a-și descărca marfa, jos lângă terasament. Merita să fie văzut spectacolul descărcării, când se strica vremea, spre toamnă, dar, mai ales, în timpul iernii când viforul biciuia nemilos cu palele lui de zăpadă busturile aproape nude și năpădite de sudoare ale celor care scoteau prefabricatele de pe platformele vagoanelor de cale ferată așezându-le, ordonat, stivuite grijuliu sub privirile supraveghetorului, direct pe solul înghețat, unde albul zăpezii prindea culoarea ruginie a metalului. Erau niște zdrahoni vânjoși și fără teamă, care nici măcar nu se sinchiseau de gerul cumplit, fiecare văzându-și metodic de ceea ce făcea. Câștigau, într-adevăr, dar și grămada de bani lua, vesel și gălăgios, drumul tejelei lui Paul Sfetescu, la „Doi Curcani”, de cum se sfârșea treaba.

În provincie, pe întreg cuprinsul țării, se înmulțea febril numărul conacelor de reședință pe „hălcile” de pământ ale moșiilor, și automobile fercheșe luau locul arhaicelor trăsuri de casă.

Pe alocuri, progenituri ale vechilor familii boierești, plictisite de huzur, pierdeau partida în disputa cu abilitii și necruțătorii arendași, care-și însușeau cu mână forte titlurile de proprietate asupra pământurilor proaspăt smulse, cu țărani cu tot, trimițându-și, la rândul-le, odraslele la învățături străine.

Orașele și capitala mențineau, într-un complice consens, o industrie firavă, partea grasă revenind capitalului și concesiunilor străine care secătuiau hulpave zestrea nepretuită a măruntaielor pământului scos la mezat, de pe urma căruia onorabili demnitari autohtoni își rețineau cu discreție cota-parte ce reprezenta taxa de onorarii pentru mijlocire legală. Elegant spus, comision discret, justificat prin pretinsa osteneală.

Erau vremuri grele, vremuri de război, iar sărăcia își arăta din plin colții, rupând nemilos din viața năpăstuită a celor necăjiți, atâta câtă le mai rămăsese. Pâinea cu mălai intrase de mult în meniul lor cotidian, alături de fierturi drese din belșug cu varză și cartofi. Ca variație, fasolea și linteau figurau în alternanță cu urzicile și spanacul.

Și, în timp ce bordeiele țăranilor și cocioabele muncitorilor se surpau peste ei, parlamentul naștea oratori scânteietori în sarcasm, strălucitori în tirade sau în filipice de temut, după care se mai și pălmuiuau din când în când înfierbântați de elocința avântului lor patriotic arogant graseiat. Apoi dejunau intim, revizuiindu-și fiecare contul din bancă pentru a se dumiri dacă încăierarea merita măcar osteneala.

Țara arăta ca o fecioară orfană lipsită de cea mai umilă zestre, aflată în pragul măritişului cu destinul, iar ei ridiculizau o înfiorătoare tragedie umană, autointitulându-se fără pic de rușine partide istorice, și-și stabileau, conform ciclu-

lui convenit între căpetenii, reședința provizorie la adresa în discuție, Piața Victoriei.

Cam singura fără tarabe la vedere.

Unii risipeau din belșug cerneală consemnând mai întâi autoritare ordine de front și, mai apoi, conștiincios, metodic și fariseic istoria; ceilalți, cei mulți, își risipeau și ei anonim sângele, făurind-o.

Și răsuna iar solemn goarna în memoria ostașului necunoscut, se făceau din nou slujbe cutremurător de pioase, apoi se perora cu plecăciuni patetice, după care totul reintra pe făgașul obișnuit până la viitoarea comemorare cu aceleași false omagii postume.

Simplu ca bună-ziua.

Piața Victoriei!

N-am fi respectat adevărul dacă nu am fi adăugat toate acestea ca pe o corectă subliniere a faptelor, așa cum s-au petrecut, fără patimă sau intenție de defăimare.

Spre seară, când crepusculul însângera zarea, mahalaua Chibritului, deasupra căreia norii pluteau ca un fum de purpură, tainic cufundată în hățișul de verdeață năpăstuit de risipa prafului răscolit peste zi, cu străzile ei înguste și întortocheate, unele desfundate, altele pavate cu piatră grosolană de râu între care răsăriseră smocuri de iarbă țepoasă adăpate de lăturile adunate la rigole, căpăta o înfățișare de blestemată resemnare.

Curțile strâmte, cu cișmele presărate, ici, colo, cu bănci scâlciate lângă gardurile cărora le mai întremau ulucile, se animau dintr-o dată de larma copiilor izgoniți de cazanele foametei de pe maidanul triumghiului de la telegrafia fără fir, năclăiți de pulberea fină, avan stârnită de tropăiala jocului lor.

Ș-apoi să te ții! Începeau jeluirile și probozelile.

— Tot linte? întreba gata sătul unul din copii într-una din curți.

— Iar lobodă? venea ca la ison de la vecin, întrebarea altuia.

Și curgea replica căinată.

— Dar ce, Doamne iartă-mă, ai vrea? Fazan? Ce, tac-tu' înoată în milioane? Tacă-ți botul și pune mâna de mânăncă, auzi? sau o încasezi! Și arăta ca o amenințare cu degetul spre un afiș lipit peste drum, pe gardul vecinului, care grăia fără putință de îndoială: "Cine limba lungă are / Cinci ani va tăia la sare".

Îl ticluseră foarte pe înțelesul, lor metodiștii din fanfara propagandistică a belicosului mareșal Antonescu, cel care le dirija viețile.

Cartier mărginaș, populat de oameni nevoiași din tată în fiu, creșcuți cu norocul știrb, care cum apucase, transmitându-și unul altuia potrivnicia sorții, ca pe un silnic blazon de care nu mai aveau putință de scăpare, cu rostul de furnizor de nădejde către îndeletnicirile cele mai anevoioase și umiltoare, tot atât de prost răsplătite.

Trudeau laolaltă lucrători pe la Uzinele Comunale, măturând sau vidanjând, muncitori pe la patroni sau la Căile Ferate, cărăuși și hamali de peron, spărgători de lemne și salahori cu ziua, spălătorese sau servitoare, ca într-o singură și mare familie năpăstuită de urgia aceluiași becisnic destin.

Viața îi abrutiza pe îndelete și sigur, căci fiecare generație se adaptează timpului.

Piața Chibrit se mai bucura și de faima unei așezări nu tocmai potolite, bântuită în vitregia aceluși timp de spectrul neîndurător al foametei și mizeriei ce-și dezlănțuia din când

în când, furia adusă de vânturile disperării care lăsau în urmă, nu arare ori, ecourile unor acte de un tragicism dureros, din care stupidul naștea nu odată și situații de un comic grotesc, estompând dimensiunile nenorocirii ce le fusese hărăzită cu atâta înțelepciune și superioară intelectualitate.

Despre Biruinței, alt nume hâtru, nu se putea spune nici măcar cu bunăvoință că ar fi fost stradă. Era cel mult o uliță tăiată îngust, ca atâtea altele de pimpriejur, ce înșira pe laturi șandramalele tupilate spre fundul curților la adăpostul duzilor sau salcânilor cu coroanele lor stufoase, încărcate de crengi bătrâne, noduroase și încâlcite ce împrăstiau, înfruntând arșița, o umbră grea, generoasă în lungile zile ale verilor prăfoase și toride.

Aici văzuse lumina zilei pruncul care fusese botezat Ziță, fiul unui hamal rămas văduv de timpuriu, ce-și urmase destul de repede consoarta; copilul crescând prin mila vecinilor care i-au dăruit la vârsta de zece ani, scara și bidineaua, pe care avea să nu le mai părăsească până la sfârșitul vieții, dichisind pereții locuințelor.

Ziță avusese un singur copil; o fată, Dida, care împlinea șaisprezece ani. Era oacheșă, bine făcută la trup, cu păr aspru și întunecat cum e smoala, care, când și-l desfăcea până către brâu într-un șuvoi revărsat în valuri neguroase și din care abia i se mai ghiceau nasul cărn, frumos modelat și buzele sângerii, mlădioasă în mers ca o trestie ațâțată de vânt.

De cum se crăpase de ziua se și apucase să deretice curtea, trăgea cu sârg târnul care aluneca peste fața aspră și mohorâtă a țărânei, lăsând în colbul subțire dăre prelungi, curios răsucite. Când se lumina de-a binelea, fața arsă de arșiță a pământului se arăta privirii înstelată de razele stropilor azvârliți cu căușul palmei din găleată.